

FS Äldreomsorgsprogram

Ett helt liv med innehåll

- **Respekt för de äldre.**
- **Skapa en gemensam värdegrund.**
- **Åländsk ”Lex Sarah”.**
- **Skapa möjligheter för att bo i sitt hem.**
- **Satsa på förebyggande arbete.**
- **Kultur och aktiviteter för äldre.**
- **Utveckla dagverksamheten.**
- **Avlastningssystem för närståendevårdare.**
- **Höjd ersättning till närståendevårdare.**
- **Ersättning för förlorad arbetsinkomst till närståendevårdare.**
- **Utöka samarbetet mellan ÅHS och kommunerna.**
- **Eget rum till alla.**
- **Fler alternativa boendeformer.**
- **Uppmuntra privata initiativ.**
- **Tillräckliga resurser vid ÅHS minnesmottagning.**
- **Enheter för demenssjuka på olika vårdnivåer.**
- **Kontinuerlig utbildning för all personal.**
- **Gott ledarskap.**
- **Enhetliga avgifter.**
- **Inför äldreomsorgssedel.**
- **Ökat inflytande över sitt eget boende.**

1. Inledning

Åland ska vara ett attraktivt välmående samhälle där man kan växa upp och åldras med stolthet och värdighet under trygga former. Ett sådant samhälle förutsätter att man tar hand om sina äldre på ett bra sätt.

Pensionsåldern är den ålder i livet som ofta varar länge och omfattar många skeden i en människas liv. Det är också den tid då dagarna inte längre är inrutat i arbetslivets strikta mönster utan en tid för eget bruk, en tid för samvaro, kulturella aktiviteter, resor m.m. En tid för allt det som tiden kanske inte räckte till för tidigare.

Pensionsåldern kan också vara en tid med oro, rädsla och ångest inför framtiden. Rädsla för ensamhet, rädsla för att bli beroende av andra, rädsla för att minnet ska svika, rädsla för att bli utelämnad till andras beslut och inte själv tillåtas påverka det egna livet.

Vår ideologi utgår från individen och rätten till valfrihet, därför tycker vi att äldre ska kunna påverka sin egen omsorg och ha rätten att välja hur man vill ha sin omsorg ordnad. Utgångspunkten för service, vård och omsorg ska vara det individuella behovet. Respekt för individens integritet och självbestämmande ska genomsyra förhållningssättet.

Vi ska, som inom alla områden, arbeta för den enskildes rätt att själva bestämma över sitt liv, sitt boende och sin vård. Vi vet att alla har olika behov och önskemål och ska därför med lång framförhållning fylla de behov som varje individ ställer genom att säkra de äldres beslutanderätt för sina egna liv, kvalitetssäkra hemvården och hemsjukvården, bygga ut alla former av serviceboende, uppmuntra och stödja anhängigvård, stödja privata initiativ både inom tjänste- och boendesektorn.

Statistiken visar att Åland får en kraftigt ökad äldre befolkning framöver. Äldreomsorg kostar och kommunerna får det svårt att klara ökningen av egen kraft om inget görs. Vi tänker förebygga detta bland annat genom att satsa på att flera ska kunna stanna hemma längre. Mångfald och konkurrens ökar valfrihet och kvalitet, därför vill vi komplettera den offentliga omsorgen med att främja privata alternativ.

Ålands självstyrelse gör att vi har egen lagstiftningsbehörighet och kan anpassa lagstiftningen efter åländska behov och önskemål. Ett exempel på detta är lagen om närståendevård som ger rätt till fem dagars avlastning per månad för närståendevårdare istället för tre dagar som det är i rikslagstiftningen.

Den växande gruppen äldre är idag en stor utmaning i det åländska samhället. Med Frisinnad Samverkans politik ska också pensionsåldern vara trygg och innehållsrik.

2. Etik och kvalitet

Vi vill att all personal som arbetar med äldre skall ha en gemensam värdegrund för det är nyckeln till en bra äldreomsorg. En "god" värdegrund kan kännetecknas av bekräftelse där vårdaren ger tid och rum och skapar en vårdande gemenskap. Respekt för de äldre är ett annat viktigt nyckelord. Mod att möta den äldre, på den äldres villkor.

En vårdande kultur ska finnas för att skapa delaktighet och goda relationer.

Även vårdledaren har en viktig uppgift i att skapa ett tillåtande klimat, visa empati och förstå medarbetarnas känslor för att skapa positiva relationer på arbetsplatsen som sedan kommer de äldre tillgodo.

Vi ska ytterligare höja kvalitetskontrollen genom att införa ny lagstifning eller nya bestämmelser så att såväl offentligt som privat anställda inom äldreomsorgen ska ha kritikrätt, meddelarskyldighet och meddelarfrihet till tillsynsmyndigheten, d.v.s. en Åländsk "Lex-Sarah".

Fakta: "Lex Sarah" i Sverige

Varför heter det Lex Sarah?

Lex Sarah betyder Sarahs lag på latin, men är i själva verket inte en lag utan de bestämmelser i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) om skyldigheterna att vaka över och att anmäla allvarliga missförhållanden. Sarah kommer av undersköterskan Sarah Wagners handlande på Polhemsgården i Solna hösten 1997. Sarah Wagnert uttalade sig för massmedia om de missförhållanden som boende på Polhemsgården utsattes för. Detta sedan chefer och politiker inte hade lyssnat när personalen tidigare påtalat problemen.

Vad innebär Lex Sarah?

Lex Sarah innebär att var och en som är verksam inom omsorger om äldre personer eller personer med funktionshinder enligt SoL och att var och en som fullgör uppgifter enligt LSS ska:

- vaka över att enskilda får god omvårdnad, gott stöd och god service samt lever under trygga förhållanden, och
- anmäla allvarliga missförhållanden som gäller någon enskild.

Skyldigheterna gäller i både kommunal och enskild verksamhet.

Vad ska man anmäla?

Det kan vara om personalen använder hårda tag eller hotar och skrämmer äldre eller funktionshindrade.

Det kan handla om:

- fysiska övergrepp som till exempel slag, nypningar eller skakningar
- psykiska övergrepp som till exempel bestraffningar, hot, trakasserier eller kränkningar
- sexuella övergrepp som till exempel antydningar av olika slag
- ekonomiska övergrepp som till exempel stöld, förskingring eller utpressning.

Andra brister i omsorgen kan gälla att man inte får tillräckligt att äta och dricka eller inte får tillräcklig hjälp att borsta tänderna, tvätta sig och hålla sig ren. Det kan även handla om att man till exempel får för lite tillsyn. Också respektlöst bemötande, där personalen inte bemöter äldre eller funktionshindrade med respekt för självbestämmande, trygghet och värdighet, ska anmälas enligt Lex Sarah.

Källa: Socialstyrelsen och sjukvårdsrådgivningen i Sverige.

3. Förebyggande och friskvård

Med tanke på befolkningsstrukturen i framtiden behöver resurser verkligen satsas på det förebyggande arbetet. Det är viktigt att skapa möjligheter för äldre att bo kvar hemma så länge som möjligt. En förutsättning är att samhället erbjuder trygghet och att informera om vad som erbjuds inom vård och omsorg.

Det är viktigt att stöda de äldre att vara fortsatt aktiva samt sprida kunskap om hur ohälsa förebyggs. Vid ökad trygghet har det visat sig att behovet av vård minskar märkbart.

Vi ska arbeta för att öka möjligheterna att komma ut till gemensam samvaro för att bryta ensamheten och vi måste öka informationen om utbudet av olika motionsformer som passar äldre.

Det är nästan aldrig för sent att nå positiva effekter av att röra på sig. Motion och rörelse hjälper också till så att den äldre ska kunna bo hemma och vara självständig så länge som möjligt.

Vi ska arbeta för att stimulera och främja privata satsningar inom områden som t.ex.:

- ökar lättillgängligheten av olika hjälpmedel i hemmet och möjligheterna till reparationer i hemmet.
- dagverksamhet.
- fotvård.
- förebyggande tandvård.

Regelbundna måltider och kvalitén på maten är mycket viktigt för alla, i synnerhet för de äldre, därför vill vi höja kvalitén på kosten bland annat genom att det tillhandahålls kurser och föreläsningar om kost både för de äldre, för anhöriga och personal.

4. Kultur och aktiviteter

En stor del av livet lever de flesta ålänningar idag som äldre. Vi anser att det är en självklarhet att också pensionsåldern ska följa ordspråket ”dagarna skall fyllas med liv, inte livet med dagar”.

Vi vill att kulturaktiviteter, både samhälleliga och privata, anpassas för de äldre och att aktiviteter också förläggs på dagtid.

Aktiviteter ska finnas på serviceboenden och institutioner men de boende ska också ha möjlighet att delta i aktiviteter ute i samhället, såsom kultur- och sportevenemang.

Vi ser det som en självklarhet att den fysiska tillgängligheten vid aktiviteter alltid tillgodoses för äldre med någon form av funktionsnedsättning.

Idag vet man att människan har förmåga att ta in ny kunskap högt upp i åren, t ex kan man lära sig ett nytt språk i hög ålder. Medborgarinstitutet och andra aktörer ska vidareutveckla kurser speciellt anpassade för äldre.

På serviceboende och institutioner vill vi att dagverksamheten utvecklas efter den enskildas behov, kultur och livslånga intressen och att dagverksamheten byggs ut för de som lever i egna hem med eller utan närståendevård, dels för att ge äldre ett meningsfullt innehåll i livet och dels för att avlasta vårdgivaren.

Vi uttrycker vår tacksamhet för och vill stödja och ha ett nära samarbete med de frivilliga personer och organisationer som bidrar med att fylla dagarna med liv för de äldre i samhället.

5. Närståendevård och privat hemvård/hemtjänst

För många är det ett naturligt val att ta hand om sina närstående när behovet av omsorg uppstår. I de flesta fall handlar det om att maka/make eller barn tar hand om omsorgen av de äldre i familjen. Den omsorgen har en stor samhällsekonomisk betydelse. Att ta hand om en anhörig får inte bli ett tvång utan ska ske på frivillig väg. Det gäller såväl den som behöver vård och omsorg som dem som ger vården.

För att närståendevården skall fungera väl anser vi att avlastningssystemet måste utvecklas. Det behöver inte bara handla om en vecka på en institution. Möjlighet för den som ger närståendestöd att få resa bort några dagar och vården ordnas i hemmet eller dagcenterverksamhet som ger avlastning regelbundet några dagar i veckan är några alternativ som ska prövas. Kreativa och individuella lösningar måste till om de närstående skall känna sig trygga i sin roll som närståendevårdare.

För att olika lösningar skall vara möjliga och anpassade till den enskilda individen och familjens behov vill vi att det också finns enskilda personer och privata företag som säljer tjänster inom vård och omsorg. I ett nära samarbete med den offentliga omsorgen kunde man i det närmaste "skräddarsy" en omsorgsplan för den det berör. Tredje sektorns väntjänstverksamhet kunde också mer aktivt vara med då man gör en helhetsplanering gällande avlastningen för en närståendevårdare.

Vi vill höja ersättningarna till närståendevårdare så att miniminivån kommer upp till minst samma som hemvårdsstödet. Det ska vara minst lika mycket värt att vårda äldre som att vårda ett barn. Vi tycker också att man ska få ersättning för förlorad arbetsinkomst som närståendevårdare. Ersättningen skulle kunna vara upp till 70-80 procent av en hemtjänst-/hemvårdarlön.

6. Hemsjukvård och hemvård/hemtjänst

Tillräcklig tillgång på hemvårds-/hemtjänst- och hemsjukvårdspersonal är en viktig förutsättning för att den äldre skall kunna stanna kvar i hemmet i så stor utsträckning som möjligt. Det är en stor ekonomisk vinst om de äldre sköts i hemmet men framför allt upplever de flesta en högre livskvalitet och ett mera meningsfullt liv i den egna hemmiljön.

Ett utökat samarbete mellan ÅHS hemsjukvård och kommunernas hemvård/hemtjänst ska eftersträvas för att optimera servicen till de äldre. Sammanhållen hemvård bör utvecklas och genomföras. Olika arbetsgivare får inte sätta käppar i hjulet för ett smidigt samarbete. Minimera antalet olika personer som gör hembesök under en dag.

7. Boendeformer

Ett bra boende utgör en viktig grund för att vi skall må bra. Det gäller oss alla, inte minst då vi blir äldre. Eftersom behoven är så olika från individ till individ är det viktigt att vi kan erbjuda många olika alternativ. För de äldre det boende som de trivs med och där de känner sig trygga kommer vård- och omsorgsbehovet att minimeras.

De äldre skall få vara med och påverka valet av boendeform så långt det bara är möjligt. Att byta boendeform utgör alltid en stressfaktor och ska ske så sällan som möjligt. Trots det kan det inte undvikas eftersom det är omöjligt att erbjuda all slags service på alla platser.

Oberoende av boende vill vi alltid erbjuda ett eget rum till alla. Det gäller såväl på institutioner som olika serviceboendeformer. Möjlighet till delat rum eller lägenhet skall naturligtvis finnas om det finns önskemål om det. Det är därför också viktigt att skapa möjligheter för par som vill bo tillsammans. Vi ska visa stor respekt för att möjliggöra för människor att kunna leva livet ut tillsammans om man så önskar.

Hemvård/hemtjänst ska erbjudas till alla som behöver det.

För de som har ett stort vårdbehov är grupphem med personal dygnet runt en lyckad boendeform.

För att boendeformerna skall bli så många som möjligt vill vi att privata initiativ förverkligas, såväl då det gäller bostäder som inom tjänstesektorn.

De frivilliga organisationerna, tredje sektorn, ska finnas med i äldreomsorgen för att på olika sätt ge stimulans på till de äldre.

Fakta: Ekonomiska skillnader i de olika boendeformerna idag.

Serviceboende , gruppboende

De boende betalar en fastställd hyra och köper den service de behöver. Servicen kan bestå av bl.a. hemvård/hemtjänst, måltidsservice, sjukvård och mediciner. Respektive kommun fastställer avgifterna förutom ÅHS som fastställer avgifterna centralt för hela Åland.

Institutionsvård

De boende betalar en månadsavgift som bygger på den egna ekonomin. Högst 82 % av inkomsterna får utgöra avgiften. I den avgiften ingår vård, mat, mediciner och vissa förnödenheter.

8. Demens

Befolkningen på Åland blir allt äldre, vilket innebär att personer med olika former av demenssjukdomar också blir fler.

Då någon i familjen drabbas av demens innebär det att hela familjen ställs inför en ny livssituation.

Det egna hemmet är oftast den bästa platsen för den demenssjuka, särskilt om det finns fler i familjen som bor tillsammans.

Det är inte ovanligt att andra sjukdomar också kan uppvisa demensliknande symptom. När någon får symptom är det viktigt att han/hon får en diagnos ställd så snart som möjligt så att rätt medicinering kan påbörjas.

Den minnesmottagning som finns vid Gullåsen bör utvecklas så att alla som insjuknar i demens kan utredas där och få diagnosen ställd inom rimlig tid.

Eftersom det finns demenssjuka inom alla medicinska områden är det nödvändigt att kunskapen om demens finns inom alla områden. En demenssjuk kan till exempel få hjärtinfarkt, influensa eller måste opereras för lårbensbrott.

Utbildning och kunskap inom alla personalgrupper inom området demens måste prioriteras och utökas från nuvarande nivå.

En person kan leva relativt gott i många år med sin demens. Under dessa år är det viktigt att de får stimulans utgående från deras behov och förmåga. Så länge de bor hemma tillsammans med någon närstående kan dagcenterverksamhet vara en form av demensvård som lämpar sig mycket bra för den demenssjuka samtidigt som det innebär en avlastning för de närstående.

När det inte längre är möjligt att bo hemma är små boendeenheter som är inriktade på demensvård den bästa lösningen. Ett blandboende kan aldrig ge samma möjligheter. Det ska finnas tillräckligt med små omsorgsboenden för de demenssjuka.

När det blir aktuellt med institutionsvård (t.ex. Trobergshemmet, De Gamlas Hem, och Sunnanberg) ska det också finnas en avdelning som är planerad för demensvård.

9. Personal

Vård- och omsorgsycket är en framtidsbransch. Behovet av personal ökar kontinuerligt. Vi vill jobba för att vård- och omsorgsycket blir ett attraktivt yrkesval.

Det är viktigt att satsa på personalens arbetsförhållanden för att hälso- och sjukvården skall vara ett attraktivt yrkesval även för kommande generationer.

Det gäller att skapa en god arbetsplatskultur för att bli en attraktiv arbetsplats. Trivseln som motivationsfaktor kommer att bli ännu viktigare för unga målmedvetna arbetstagare. Ett gott ledarskap är viktigt för en god arbetsplatskultur.

Kraft ska sättas in på att under organiserade former få till stånd löne- och arbetsförhållanden som är värdiga personalens kunnande och samhällseliga insatser.

En viktig faktor är även sambandet mellan personalens och de äldres trivsel, d.v.s. ju bättre personalen trivs med sitt arbete desto nöjdare är vårdtagarna.

Vi vill ge all personal möjlighet till kontinuerlig utbildning för att förbättra sina kunskaper.

10. Avgifter

Samhället ska ta ett ekonomiskt ansvar genom att solidariskt finansiera merparten av äldreomsorgen. Det får aldrig bli en ekonomisk fråga om man ska kunna få tillgång till den service, vård och omsorg man behöver. Också överstora avgifter (se 82% av inkomsten i punkt 7) kan resultera i att äldre avstår nödvändig vård och omsorg.

ÅHS avgifterna är enhetliga med kostnadstak medan de sociala serviceavgifterna i kommunerna bygger på klienternas ekonomi. Avgiften ska vara så utformad att alla som kan betalar lika för sin äldreomsorg, d.v.s. enhetliga avgifter med kostnadstak.

11. Äldreomsorgssedel

Det är viktigt att man även som äldre ska ha valfrihet och rätten att kunna avgöra var man vill bo och hur man vill ha sin omsorg ordnad, därför vill vi införa en omsorgssedel, i första hand för institutionsboende, men det kan också utvecklas till att gälla köp av andra tjänster.

De äldre ska få en sedel och därefter fritt kunna välja mellan dom alternativ som finns. Med en omsorgssedel får man också därmed inflytande över sitt boende och sin omsorg i fråga om till exempel kvalitet, geografiskt läge, egna värderingar eller att kunna välja ett boende utom den egna kommunen. En omsorgssedel möjliggör verklig valfrihet.

Införandet av omsorgssedeln förutsätter att boendena certifieras, såväl kommunala som privata. Alla som håller tillräckligt hög kvalitet godkänns som omsorgsgivare. En sedel som följer den boende skulle garantera likabehandling och att det blir kvaliteten som avgör, inte det lägsta priset.

Kom närmare och se MEJ!

Vad ser ni, systrar, vad ser ni säg?
Tänker ni inom er, när ni tittar på mej,
En knarrig gammal gumma, inte särskilt kvick,
osäker om vanor, med frånvarande blick,
som spiller ut maten och inte ger svar, när ni muttrar om " henne som aldrig blir klar"
Som inte ser ut att märka vad ni gör och ständigt tappar käppen och inte ser sig för,
som viljelöst låter er göra hur ni gör med matning och tvättning och allt som hör till.
Är det så ni tänker när ni ser mej, säg
Öppna ögonen, systrar, titta närmare på mig.
Jag skall tala om vem jag är, som sitter här still,
som gör vad ni ber mej och äter när ni vill.
Jag är ett tioårsbarn med far och en mor,
som älskar mej, min syster och min bror.
En tonårsflicka, smäcker och grann,
med drömmar att snart få möta en man.
En brud nästan tjugo, mitt hjärta slår volt
vid minnen av löften jag givit och hållt.
Vid tjugofem - nu har jag mina egna små,
som behöver mej i hemmets lugna, trygga vrå.
En kvinna på trettio, mina barn växer fort och hjälper varandra i smått och i stort.
Vid fyrtio är de vuxna och alla flyger ut, men maken
är kvar, och glädjen ej slut.
Vid femtio kommer barnbarn och fyller upp vår dag
åter har vi småttingar min älskade och jag
Mörka dagar faller över mig, min make är död.
Jag går mot en framtid, i ensamhet och nöd.
De mina har nog att ordna med sitt, men minnet
av åren och kärleken mitt.
Naturen är grym. När man är gammal och krokig
får den en att verka aning tokig.
Nu är jag bara en gammal kvinna,
som sett krafterna tyna och charmen försvinna.
Men inuti denna gamla kropp bor ännu en ung flicka.
Då och då uppfylls mitt medfarna hjärta,
jag minns min glädje, jag minns min smärta
och jag älskar och lever om livet på nytt,
jag tänker på åren, de alltför få som har flytt
och accepterar kalla fakta, att inget kan bestå
Om ni öppnar era ögon systrar så ser ni ej
bara en knarrig gumma.

Kom närmare, se MEJ!

Denna dikt påträffades hos en gammal dam som avled på en geriatrisk vårdavdelning i Skottland.
Enligt vad personalen kunde erinra sig hade damen verkat helt ointresserad av omgivningen.

Frisinnad Samverkan

2009

www.fs.ax

